

Példatár

(2023/24-es számsorok alapján)

Mindenekelőtt rögzítsük ismét a kárértékelés alapelveit. Kár az erdősítés jellegű faállományban:

$$\text{Kár (A)} = \text{Egészséges, etalon faállomány értéke (B)} - \text{a károsított faállományom értéke (C)} + \text{kárfelszámolási költség (D)} - \text{az esetlegesen keletkezett hozam (E)}.$$

Amennyiben $C=0$, akkor mennyiségi kárról beszélünk. Amennyiben $B > C$, akkor minőségi kárról.

A B és C értékek az országos táblázatokban az adott kamatláb érvényesítésével a növedéket is tartalmazzák.

D értéke mindig technológia, kárkép és helyszín függő, amit a szakértőnek kell megállapítania. A leggyakoribb műveletek a terület letakarítása, a lombos csemeték törevágása, egyszálra metszése, vagy a koronát alakító metszés (főként fenyőkön és esetlegesen a lombos fafajokon is).

Az E elem igen ritkán alkalmazandó. Többnyire a karácsonyfa telepeken az értékesíthető zöldgally, illetve fenyő erdősítésekben a karácsonyfa, esetleg lombos állományokban alacsony értékű tűzifa (ágfa) kerülhet szóba.

Esettanulmány I.

1,0 ha-on, síkvidéki területen, tavasszal gépi makkvetést hajtottak végre kocsányos tölgy fafajjal, erdőtelepítésként. A területet a vaddisznók folyamatosan károsították, a makkot kitérték felélték. Májusban az előzetes, majd augusztus végén a végleges kárértékelés megtörtént. A terület elmaradt soros ápolása ~ azonos költségű, mint a letakarítás (szárazúzózás). A területet újra kell ültetni. A makkvetést kívánjuk megismételni. A jelenség tipikus mennyiségi vadkár.

B = Az egyéves faállomány értéke 876 486 Ft/ha (4. sz. melléklet).

C = 0 Ft/ha, az egyéves erdősítés megsemmisült.

D = 0 Ft/ha, mert a makkvetés az eredeti technológiai szerint megismételhető.

E = 0 Ft/ha, előhasználati hozam nincs.

A vadkár = 876 486 Ft. A vadászatra jogosult a gímszarvas és a vaddisznó elejtési tervétől elmaradt. A javasolt kártérítési érték 100 %-os, azaz 876 486 Ft.

Esettanulmány II.

1,0 ha-on akácot újítunk fel gyökérsarjról. A letakarított területen kora tavasszal gyökérszaggyatást hajtottunk végre. Az aszályos nyáron észleltük, hogy a gímszarvas a friss sarjakat fogyasztotta, egységes magasságúra lelegette. Előzetes becslés során rögzítettük, hogy minden egyed érintve van, de újra megindultak a hajtások. Követő év április 1-15. között lefolytattuk a végleges kárbecslést (ez idáig a tuskósarjak leverése a vadkár veszély miatt még nem történt meg). A szemle során megállapítást nyert, hogy a vezérhajtásokon az újabb, téli rágáskár csak minimális (< 5 %). 6 db, egyenletes elosztású 10 m²-es mintakör alapján rögzítettük, hogy a siker az elvárt tőszámhoz képest 100 %-os, a minőségi kárral viszont az összes sarj érintve van. Jellemző, hogy a nyári rágáskárt követően minden hajtás osztódott - több szálon újra növekedésnek indult, de a fiatalos átlagmagassága jóval elmarad az elvárhatótól. A magassági értékvesztést, mint tipikus minőségi vadkárt az egyedeken 100 %-os mértékűre, de csak 50 %-os erélyűre tesszük.

B = Az egyéves etalon faállomány értéke 94 640 Ft/ha (6. sz. melléklet).

C = Az egyéves károsított faállomány értéke 47 320 Ft/ha.

D = 0 Ft/ha, mert a kárfelszámolás külön beavatkozást nem igényel.

E = 0 Ft/ha, mert előhasználati hozam nem keletkezett.

A vadkár = 1,0 ha x 94 640 Ft/ha - 1,0 ha x 47 320 Ft/ha = **47 320 Ft**. A vadászatra jogosult a gímszarvas és a vaddisznó elejtési tervét teljesítette. A javasolt kártérítési érték 90 %-os, azaz **42 588 Ft**.

Esettanulmány III.

Bükk természetes mag újulatra alapozott felújításkor az erdőrészlet végvágása megtörtént. Nagy tőszámú, egyenletes eloszlású, bükk 70 - gyertyán 30 % elegyarányú újulat található. A terület 10,0 ha-os, amelyből egy nyiladék mentén 5,0 ha az „erdőtérkép” szolgáltatással lehatárolható. Ez az állományrész ugyan jogilag még nem befejezett, de a csemetést 1,5-3,0 m-es magasság jellemzi. Vadkár csak a váltók mentén és nyomokban észlelhető. Az erdőterv tanúsága szerint az újulat kora itt 11 év. **I. állományrész**

A terület továbbiakban még két részre osztható. 3,0 ha, 1-2 m magas, egyenletes eloszlású fiatalosra, amely közepes kárt szenvedett el. A felvételi adatok szerint a siker 100 %-os, a vezérhajtásokat ért rágáskár az összes egyed 50 %-án fordul elő. A „nehéz télen” a gímszarvas akár a 3-4 mm-es vastagságú hajtásrészeket is elfogyasztotta. A helyszínen látottak alapján minőségi vadkárt, egyéves növedékvesztéseget állapítunk meg. A fahasználati időpontokból levezethetően az erdősítés kora 7 év, a károsított egyedek gazdasági kora 6 év. **II. állományrész**

A fennmaradó 2 ha-on (az utoljára végvágott sávon) a csemetés fiatalabb, alacsonyabb (0,8-1,2 m). A mintakörös felvétel szerint a siker 100 %-os, de állományszinten 80 %-os vezérhajtás károsítást észleltünk. A csemetés kora átlagosan 4 év, a lerágott csemeték gazdasági kora 3 év.

III. Állományrész

Az erdőrészletben a vadkár minőségi jellegű, felszámolása külön beavatkozást nem igényel. A fiatalos egészét majd felszabadító tisztítással kell érinteni, ami amúgy is soros művelet. Az értékelést állományrészenként kell végrehajtani.

I. Állományrész

Terület 5,0 ha, pénzügyileg értékelendő vadkár nincs.

II. Állományrész

Terület 3,0 ha. A minőségi vadkár 50 %-os.

$B = A$ 7. éves etalon faállomány értéke 412 864 Ft/ha (6. sz. melléklet).

$C = A$ 6. éves gazdasági korú károsított faállomány értéke 339 738 Ft/ha.

$D = 0$ Ft/ha, mert a kárfelszámolás külön beavatkozást nem igényel.

$E = 0$ Ft/ha, mert előhasználati hozam nem keletkezett.

A károsított redukált terület: $3 \text{ ha} \times 0,5 = 1,5 \text{ ha}$.

A vadkár az állományrészen: $1,5 \text{ ha} \times 73\,126 \text{ Ft/ha (B-C)} = 109\,689 \text{ Ft}$.

III. Állományrész

Terület 2,0 ha. A minőségi vadkár 80 %-os.

$B = A$ 4. éves etalon faállomány értéke 193 485 Ft/ha (6. sz. melléklet).

$C = A$ 3. éves gazdasági korú károsított faállomány értéke 189 691 Ft/ha.

$D = 0$ Ft/ha, mert a kárfelszámolás külön beavatkozást nem igényel.

$E = 0$ Ft/ha, mert előhasználati hozam nem keletkezett.

A károsított redukált terület: $2,0 \text{ ha} \times 0,8 = 1,6 \text{ ha}$.

A vadkár az állományrészen: $1,6 \text{ ha} \times 3\,794 \text{ Ft/ha (B-C)} = 6\,070 \text{ Ft}$.

Az erdőrészetet ért vadkár (I.+II.+III. állományrész) = 115 759 Ft. Vadászatra jogosult nem igazolta a megelőző évi vadelejtési terv teljesítését, az adat nem áll rendelkezésre. A javasolt kártérítési érték 100 %-os, azaz **115 759 Ft**.

Esettanulmány IV.

5,0 ha-os kocsánytalan tölgy mesterséges erdőfelújítás történt csemetével, géppel nem járható területen. A 6. éves erdősítés közepes, 45 %-os mértékű vadkárt szenvedett. A gímszarvas és őz a vezérhajtásokat károsította, mégpedig megelőző év nyarán, majd az újra megindult hajtásokat a követő év telén ismét lerágta. A csemeték bokrosodása már megfigyelhető. A próbamérések alapján a tőszám a mellékfafajokkal együtt 9 500 db/ha és az eloszlás is egyenletes. Soros szerkezetű fiatalos. A kárkép alapján a csemeték felén egyévi, a másik felén inkább kétévi növedékveszteség figyelembevétele indokolt.

Terület 5,0 ha. Mennyiségi vadkár nincs, a minőségi vadkár 45 %-os. Az erdőrészetben a vadkár felszámolása külön beavatkozást nem igényel. A fiatalost ápolni kell, ami amúgy is soros művelet.

$B = A$ 6. éves etalon faállomány értéke 1 476 171 Ft/ha (8. sz. melléklet).

$C_1 = A$ 5. éves gazdasági korú károsított faállomány értéke 1 416 862 Ft/ha.

$C_2 = A$ 4. éves gazdasági korú károsított faállomány értéke 1 357 552 Ft/ha.

$D = 0$ Ft/ha, mert a kárfelszámolás külön beavatkozást nem igényel.

$E = 0$ Ft/ha, mert előhasználati hozam nem keletkezett.

A károsított redukált terület: $5,0 \text{ ha} \times 0,45 = 2,25 \text{ ha}$.

Egyéves növedékveszteség redukált területe: 1,125 ha.

A kétéves növedékveszteség redukált területe: 1,125 ha.

Az egyéves veszteség értéke: $1,125 \text{ ha} \times 59\,309 \text{ Ft/ha}$ (6-5. éves érték) = 66 723 Ft.

A kétéves veszteség értéke: $1,125 \text{ ha} \times 118\,619 \text{ Ft/ha}$ (6-4. éves érték) = 133 446 Ft.

Az erdőrésztetért vadkár (egyéves + kétéves veszteség) = **200 169 Ft**. Vadászatra jogosult bemutatta az előző évi előírt elejtések teljesítésének bizonylatait. A javasolt kártérítési érték 90 %-os, azaz **180 152 Ft**.

Esettanulmány V.

Síkvidéki, géppel járható talajú éger mesterséges erdőfelújítás vadkárát értékeljük. A terület 1,0 ha. A kor 5 év. A terület természetvédelmi besorolású. Gímszarvas bögőhely és téli beállóhely is. A felvételek szerint a gím bikák a terület 50 %-án olyan mértékben kitörték és kihántották a csemetéket, hogy azokat maradék nélkül töre kell vágni, az állományrészt pedig sarjztatással újra kell indítani. A követő munkák akadálytalan végrehajtása érdekében és mivel az égetéses vágástakarítás védett területen nem megengedett, a törevágásból származó anyagot az erdőrésztetről le kell hordani. Kis tételben alacsony értékű ágfa választék is felkészíthető, értékesíthető. Tipikus mennyiségi kár. (Esetleg megfontolandó, hogy a megismételt erdősítést már sarjztatásként értékeljük. Azon ritka esetek egyike, amikor a pótlási költségérték valószínűleg kisebb, mint a létrehozási, azaz minőségi kárértékeléssel fordítjuk át a választott eljárást.) A példa a mennyiségi kárértékelést veszi alapul.

A fennmaradó állományrészen a kár szálszámra jellemző, az egészséges tőszám megfelelő. Itt a hántott törzsek a soros normatív beavatkozáskor szükség szerint eltávolíthatók (ápolás, tisztítás).

B = Az 5. éves etalon faállomány értéke 851 582 Ft/ha (7. sz. melléklet).

C = 0 Ft/ha.

D = 150 000 Ft/ha, amely a törevágás és lehordás költsége, a szakértő által alkalmazott helyi, szokványos vállalkozói díjjal.

E = 25 000 Ft/ha (5 nettó m³/ha gyűjtött ágfa, 5 000 Ft/nettó m³).

A károsított redukált terület: $1,0 \text{ ha} \times 0,5 = 0,5 \text{ ha}$. Értékvesztés = $0,5 \text{ ha} \times 851\,582 \text{ Ft/ha} = 425\,791 \text{ Ft}$.

D = $150\,000 \text{ Ft/ha} \times 0,5 \text{ ha} = 75\,000 \text{ Ft}$.

E = $25\,000 \text{ Ft/ha} \times 0,5 \text{ ha} = 12\,500 \text{ Ft}$.

Az erdőrésztetért vadkár (értékvesztés + letakarítási költség - gyűjtött fa árbevétele) = $425\,791 \text{ Ft} + 75\,000 \text{ Ft} - 12\,500 \text{ Ft} = \mathbf{488\,291 \text{ Ft}}$. Vadászatra jogosult bemutatta az előző évi előírt elejtések teljesítésének bizonylatait. A javasolt kártérítési érték 90 %-os, azaz **439 462 Ft**.

Esettanulmány VI.

Termelő nagyüzemi karácsonyfa telepet hozott létre. A terület kert művelési ágban van nyilvántartva és nem tartozik az Evt. hatálya alá. A jogszabályok értelmében a kár a PTK. szerinti vadászható állat káraként értékelendő, az önfenntartási értéket sem lehet figyelembe venni. Termelő a kerítést önerőből, a vadászatra jogosult anyagi hozzájárulása nélkül építette meg. Nagyon gyenge a „vasbeton” oszlopok minősége és a vadháló rögzítése sem megfelelő. A gímszarvas kitöri az oszlopokat, a hálót beszakítja, letapossa. A vaddisznó a fonatot megemeli, az alsó nyílásokon az őz szabadon ki-be jár. A telepen soros értékelést végeztünk. Az ültetési kor 4 év. A telep területe 4,0 ha, benne az üres rész 20 %-nyi, 0,8 ha (20 soronként és a kerítés mellett 5 m széles feltáró utak). Az ültetési hálózat 1 x 1 m. A felvétel szerint jó minőségű és növekedésű, fajazonos *Abies nordmanniana* (NJF) fácskák találhatók. A telep ápolt, metszett. Az értékelésbe vont tőszám 32 000 db. A károsítás a csemeték 20 %-át érinti. Az összes károsított csemete 6 400 db. Az őz és gímszarvas kisebb részt megelőző év nyarán, meghatározóan a vegetációs szünetben a vezérhajtáson és a korona felső 1/3-án károsított (rügy és vezérhajtás rágáskára). A sérüléseket részben még „elnyövik” a fácskák, illetve a koronák a soron következő metszések során alakíthatók. Az éves metszéseket a vadkártól függetlenül a jellemző fiatalkori csúcsrügy leülés miatt is végre kell hajtani. A vadkár felszámolásából származó metszési többletfordítás ahhoz képest 50 %-os. Az éves növedékveszteség szakértő által becsült mértéke is 50 %-os. A május eleji szemle során friss, őzbak hántáskár miatt tönkrement 52 db fácskát is felvételeztek. Azok az egyedek metszéssel sem javíthatók fel. Pótlásuk szakmailag már nem indokolt, de nem piacképes méretek semmisültek meg és hasznosítható zöldgally sem képződött. Ez mennyiségi kár.

Kárszámítás:

Minőségi kárral érintett csemeteszám: 6 400 db.

Az ép csemeték értéke 4. éves korban: 1 520 Ft/db (9. sz. melléklet).

Az ép csemeték értéke 3. éves korban: 1 287 Ft/db.

Az értékkülönbség 100 %-os növedékveszteségnél: 233 Ft/db.

Az értékkülönbség 50 %-os növedékveszteségnél: 116,5 Ft/db.

A minőségi, a vad által okozott értékveszteség a telepen: 6 400 db x 116,5 Ft/db = 745 600 Ft.

A vad által okozott kárból származó metszési többletköltség (tapasztalati szám): 3 munkanap/ha x 4,0 ha x 15 000 Ft/munkanap = 180 000 Ft.

52 db, 4. éves NJF fácska megsemmisült (mennyiségi kár) = 52 db x 1 520 Ft/db = 79 040 Ft.

Az összes kár = 745 600 Ft + 180 000 Ft + 79 040 Ft = **1 004 640 Ft**, ami egyben megfelel a javasolt kártérítési értéknek.

A kárértékelés során felvetődött, hogy a kerítés javítás költségét is figyelembe kellene venni. A szakértő álláspontja szerint ez a kerítés eleve alkalmatlan a vad betörésének megakadályozására. Használati értéke 0, tehát ezt az elemet kiejtette. A probléma a kerítés teljes átépítésével oldható meg, ami mindkét fél erős érdeke. A költségviselést a közöttük történő egyezség alapján oszthatják meg.

Esettanulmány VII.

Nemesnyár ipari célú faültetvényt hoztak létre 3,0 ha kiterjedésben, március-április hónapban. A terület szántó művelési ágban van nyilvántartva és nem tartozik az Evt. hatálya alá. A jogszabályok értelmében a kár a PTK. szerinti vadászható állat káraként értékelendő, az önfenntartási értéket sem lehet figyelembe venni. Az ültetvényt a termelő megvédte önerősen épített panelos kerítéssel. A kerítéskaput idegenek nyitva hagyták. A gímszarvas betört a területre, ahol a művelt, gyommentes táblán az egyetlen fogyasztható és általa amúgy is kedvelt táplálék a nemesnyár friss, zsege levele, hajtása volt. A kár két ellenőrzés között, mindössze két éjszaka következett be. A hálózat 6 x 6 m-es, az ültetési tőszám 278 db/ha. A talajszint felett a csúcsrügyes karódugványokból 3-4 m-es magasságok emelkedtek ki. A vad a hajtások elérése érdekében a fácskák 25 %-át 50-100 cm-es magasságban letörte. Az ültetvény célja a fehér színfurnér rönk termelése. A későbbi barna belesség elkerülése érdekében a törevágás és egyszálra metszés szakmailag nem elfogadható. Termelő hűtőtárolóban még rendelkezik szaporítóanyaggal. A károsított fácskák egyenként is pótolhatók. Annak során pontszerű talaj-előkészítést alkalmaznak (Danszky-féle mélylazítóval), a gödörfúrás és minden más ültetési művelet is megismétlésre kerül.

Tipikus mennyiségi kár, ahol a CI.kiviteli értékkel kell kalkulálnunk, a tavaszi, megismételt ültetés miatt növedékveszteség elem nem merül fel. A pótlendő egyedek száma: 3,0 ha x 278 db/ha x 0,25 = 209 db. A CI.kivitel értéke: 6 213 Ft/db (11. sz. melléklet).

A vadászható állat által okozott kár értéke: 209 db x 6 213 Ft/db = **1 298 517 Ft**, ami egyben a javasolt kártérítési érték is.

A fenti példák alapja minden esetben egy valós becslés, jegyzői, közjegyzői, bírósági, vagy magán szakvéleményes eljárásban, ahol a felek közötti egyezség többnyire létrejött.